

Alacsony középhegységek a Bükk ÉNy-i
előterében (Vajdavár-hegység, Upponyi-hegység)

BARÁZ CSABA

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság, 3304 Eger, Sánc út 6., BarazCs@bnpi.hu

KIVONAT

Az alábbiakban az Észak-magyarországi-középhegységben lévő Tarnavidéki Tájvédelmi Körzetet és a Lázbérci Tájvédelmi Körzet táji környezetét vázolom fel. A Bükk hegységtől északnyugatra – a Tarna és a Sajó között – elterülő dombvidék (Észak-magyarországi-medencék, Heves–Borsodi-dombság stb.) kistájainak elhatárolására, valamint a vidék tájtagolására is több változat született. Az alábbi írásban ezt a zavart kívánom feloldani, ugyanakkor a morfológiai elvet követő deduktív tájbeosztás módszere alapján egy új tájfelosztásra is javaslatot teszek.

A Lázbérci Tájvédelmi Körzet az Upponyi-hegység délnyugati felét fedi le. Azonban a Magyarország kistájainak kataszterében Upponyi-hegységnek nevezett – a Hódos-patak, a Hangony, a Sajó és a Bán-patak völgyei által közrezárt – eróziós és deráziós völgyekkel erősen tagolt, 220 km² területű dombságot az alábbi írásban Upponyi-hegyhátként határozta meg. Ennek csupán a középhegységi, erdős tájtípusokba tarozó részét tekintjük Upponyi-hegységnek.

A Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet a Vajdavár-hegységben található, amely a Magyarország természeti tájainak rendszertani felosztásában a Gömör–Hevesi-dombság kistájcsoport részét képező Pétervásárai-dombság nevű kistájjal majdnem azonos. Véleményünk szerint ezt a medence-, illetve hegyközi dombság jellegű kistájt, mely az országhatártól Bükkszék–Bátor térségéig terjed, a Leleszi-patak és a Hódos völgye markánsan két részre osztja. Ettől a határvonaltól északra lévő homokkő-dombságot (melynek középső, magasabb területei alacsony középhegységek jellemzőit hordozzák) nevezzük Vajdavár-hegységnek. Északi határát a Hangony völgye jelöli ki.

ABSTRACT

LOW MOUNTAINS IN THE NORTH-WESTERN FOREGROUND OF THE BÜKK MTRS.
(VAJDAVÁR MTS., UPPONY MTS.)

Hereby, I would like to give you some details about the landscape environment of Tarnavidék landscape protection area and Lázbérc landscape protection area, both located in Northeast-Hungarian-Mountains. The hillside located northwest from Bükk Mountains – between Tarna and Sajó rivers – is a problematical area in the viewpoint of systematic division of Hungarian landscape areas. Several version was born to border and divide the micro-regions here. In my summary I would like to terminate this confusion and suggest a new landscape division.

Lázbérc nature protection area covers the southwestern part of Uppony-mountains. But I determined this 220 km² big, erosional and derasional valleys divided hillside (called as Uppony-mountains in the Cadastre of micro-regions of Hungary: the area closed by Hódos-, Hangony, Sajó and Bán-creeks) – according to deductive region dividing method, based on morphographical ways – as Uppony- hill ridge.

Tarnavidék nature protection area is located in Vajda-vár- mountains, that is almost the same as Pétervására-hillside micro-region, (part of Gömör-Heves-hillside micro-region group) according to systematical division of Hungarian landscape regions. We think, that Leleszi-creek and Hódos valley divides the basin- and intermontane hillside - like area, expanding from the country border to the area of Bükkszék-Bátor to two parts. The sandstone hillside northwards (central, higher regions have the characteristic of low middle mountains) is called Vajdavár-mountains. Its northern border is indicated by Hangony valley.

ABSTRAKT

NÍZKE STREDOHORIA V SEVEROZÁPADNOM PREDHORÍ POHORIA BÜKK (POHORIA VAJDAVÁR-HEGYSÉG A UPPONYI-HEGYSÉG)

Tento text pojednáva o chránenej krajinskej oblasti Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet a krajinnom prostredí chránenej krajinskej oblasti Lázbérci Tájvédelmi Körzet, ktoré sa nachádzajú na území Severomaďarského stredohoria. Pre ohraničenie krajinných oblastí, resp. pre krajinné delenie pahorkatiny na severozápad od pohoria Bükk, medzi riekami Tarna a Slaná (Severomaďarské kotliny, Hevešsko-boršodská pahorkatina, atď.) vzniklo viacero variantov. V tomto článku mám v úmysle vyriešiť tento problém a na základe deduktívnej metódy deľby krajiny postupujúcej podľa morfolofického princípu predkladám návrh na nové členenie krajiny.

Chránená krajinná oblasť Lázbérci Tájvédelmi Körzet pokrýva juhozápadnú polovicu pohoria Upponyi-hegység. Územie pahorkatiny označovanej v zozname krajinných oblastí Maďarska ako pohorie Upponyi-hegység, uzavreté medzi údolia potoka Hódos, rieky Hangony, Slaná a potoka Bán, značne členené údoliami vytvorenými plošnou denudáciou a eróznymi vplyvmi, s rozlohou 220 km² som však v tomto diele označil ako horský chrbát Upponyi-hegyhát. Za pohorie Upponyi-hegység považujeme len submontánnu časť tohto územia, patriacu medzi lesné krajinné typy.

Chránená krajinná oblasť Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet sa nachádza v pohorí Vajdavár-hegység, ktoré je v systematickom rozdelení prírodných krajinných celkov Maďarska takmer totožná s krajinnou oblasťou – pahorkatinou Pétervásárai-dombság, patriacou do skupiny krajinných oblastí Gemersko-Hevešská pahorkatina. Máme za to, že túto krajinnú oblasť s charakterom kotliny, resp. pahorkatiny medzi horami, siahajúcu od štátnej hranice po oblasť obcí Bükkszék a Bátor, markantne rozdeľuje údolie vodných tokov Leleszi-patak a Hódos. Pohorím Vajdavár-hegység sa nazýva územie pieskovcových pahorkatín na sever od tejto čiary (stredné, vyššie položené časti tohto územia majú charakter stredohoria). Severnú hranicu územia predstavuje údolie vodného toku Hangony.

BEVEZETÉS

A Bükk hegységtől északnyugatra – a Tarna és a Sajó között – elterülő dombvidék Magyarország természeti tájainak rendszertani felosztása szempontjából az egyik legproblémásabb terület. Az itt található kistájak elhatárolására, valamint a vidék tájtagolására is több változat született, amelyek egyike sem vált általánosan elfogadottá. Az alábbiakban az Északmagyarországi-középhegységben lévő *Tarna-vidéki Tájvédelmi Körzetet* és a *Lázbérci Tájvédelmi Körzet* táji környezetét vázolom fel. (1., 2. ábra; 1. táblázat)

A természeti tájak határát térképen jelölő vonalak (inkább keskenyebb-szélesebb átmeneti sávok) kijelölésekor nem lehet valamennyi lényeges tájalkotó tényezőt figyelembe venni. A legszembevetőbb *tájalkotó tényezők* (melyek egyben *tájalakító tényezők*), a legfontosabb rendező faktorok a domborzat – melynek három fő formátípusa (közete) a hegység, a dombság és a síkság –, valamint a víz. Pontosabban a felszíni vizek, melyek völgyeket vésvé a felszínbe, kijelölik a térszerkezet kereteit. (Az alábbiakban a vízhálózatra, így a völgyekre és a völgymedencékre úgy tekintek mint tájhatárra: a tájakat elválasztó keskenyebb-szélesebb sávokra.)

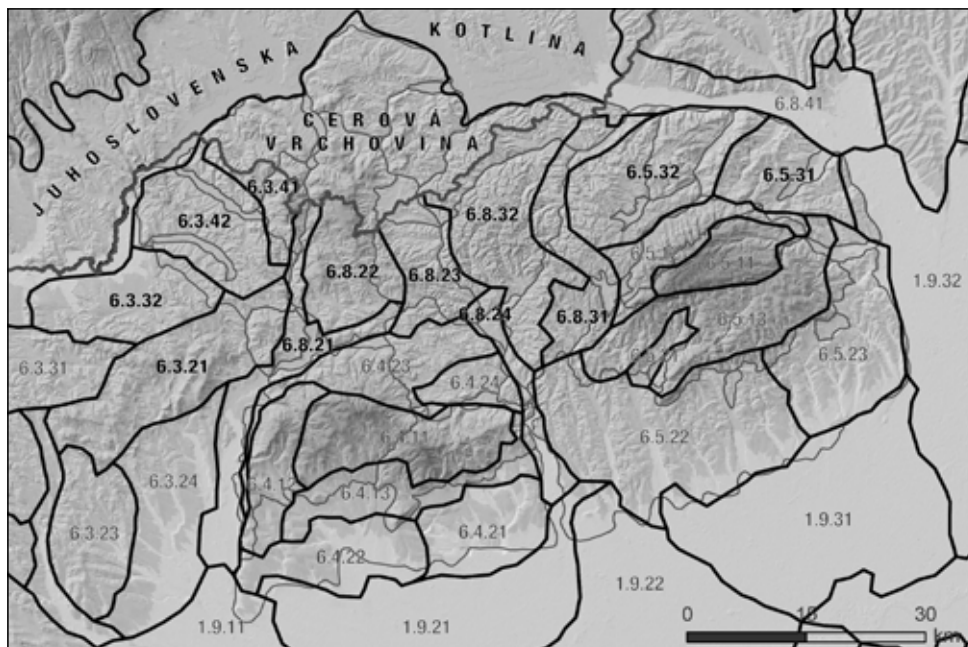
A TARNAVIDÉKI TK TÁJI KÖRNYEZETE. A BOLHÁD KÖZÉPTÁJ

A Tarna-vidéki Tájvédelmi Körzetet magába foglaló, nagyrészt üledékes kőzetekből (Szécsényi Slír Formáció, Pétervásárai Ho-

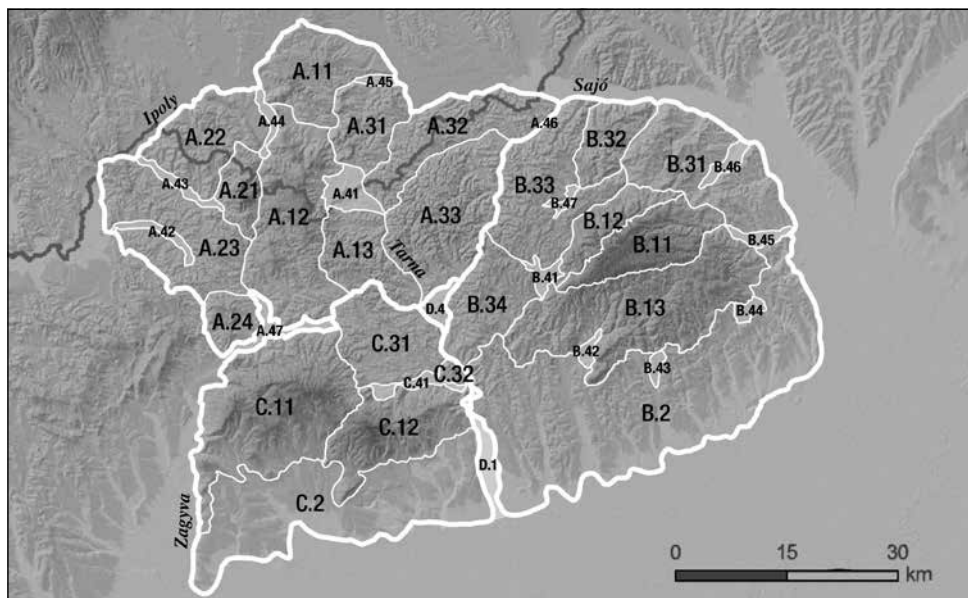
mokkó Formáció) felépülő medence-, illetve hegyközi dombság jellegű, erősen tagolt térszín a jelenlegi tájrendszertani felosztás szerint az országhatártól Bükkszék–Bátor térségéig terjedő *Gömör–Hevesi-dombság* [6.8.3/A.3]¹ *kistájcsoport* északi, nagyobb részét fedi le *Pétervásárai-dombság* [6.8.32] néven (DÖVÉNYI Z. 2010; MAROSI S. – SOMOGYI S. 1990; PÉCSI M. 1989; PÉCSI M. – SOMOGYI S. 1967) (1. ábra). Véleményem szerint e kistájat a Leleszi-patak és a Hódos völgye (*Ózd–Egercsehi-medence* [6.8.31] északi, elkeskenyedő része) markánsan két részre osztja. Az ettől a határvonaltól északra lévő homokkődombságot (melynek középső, magasabb területei alacsony középhegységek jellemzőit hordozzák: legmagasabb pontja az Ökör-hegy 541 m, és még hat csúcsa haladja meg az 500 m-t) *Heves–Borsodi-dombságnak* (Pécsi M. 1989), újabban *Vajdavár-vidéknek* (Óbükk, Ózd–Pétervásárai-dombság) (HEVESI A. 2001, 2002), *Heves–Borsodi-hegyhátnak* (KATONA Cs. 2006), *Vajdavár-hegységnek* [A.33] is nevezik (BARÁZ Cs. – KISS G. – PALKOVICS Gy. 2010).

A *Gömör–Hevesi-dombság* kistájcsoport északi határát természetesen nem az országhatár jelöli ki, hanem a Rima és a Gortva–Macskás-patak (Mačaci potok) völgye, tehát a *Péterfalai-hegységet* (a Hangony és a Macskás-patak–Rima közti *Gömöri-erdőháttal* [A.32] együtt) is a *Gömör–Hevesi-dombság* [A.3] részének tekintjük. (A Pétervásárai-dombság és az Ózd–Egercsehi-medence Leleszi-patak völgyétől délkeletre eső részét véleményünk szerint már a Bükk-vidékhez kell sorolni: ez a *Hevesaranyos–Mikófalvai-me-*

¹ A szögletes zárójelben szereplő kódok a térképvázlatokon (1., 2. ábra) és az 1. táblázatban szereplő földrajzi neveket jelzik. (Számkombináció – a Magyarország természeti tájainak rendszertani felosztása szerinti kódok; betű-számkombináció – a javasolt tájbeosztás szerinti kódok.)

1. ábra. A Bolhád, a Bükk-vidék és a Mátra-vidék Magyarország kistérszervezése szerinti tájai (A kódok feloldását a táblázat tartalmazza)

2. ábra. A Bolhád, a Bükk-vidék és a Mátra-vidék tájbeosztása (kistéjcsoporthaj, kistéjai). (A kódok feloldását a táblázat tartalmazza)

	<i>javasolt tájtagolás és tájnevek</i>	<i>kistájkataszter tájnevei</i>
A	Bolhád	Cserhát-vidék (6.3), Észak-magyarországi-medencék (6.8), Cseres-hegység (Cerová vrchovina)
A.1	Bucsony–Medves-vidék	Felső-Zagyva–Tarna közti dombság (6.8.2)
	A.11 Bucsony-hegység (Bučenská vrchovina)	–
	A.12 Medves-vidék	Medves-vidék (6.8.22)
	A.13 Felső-Tarnai-dombság	Felső-Tarnai-dombság (6.8.23)
A.2	Karancs-vidék	Karancsság (6.3.4), Északi-Cserhát (6.3.3), Keleti-Cserhát (6.3.2)
	A.21 Karancs	Karancs (6.3.41)
	A.22 Mucsényi-hegység (Mučínska vrchovina)	
	A.23 Litke–Etesi-dombság	Litke–Etesi-dombság (6.3.42)
	A.24 Meszes (Szentkúti-dombság)	Központi-Cserhát (6.3.21)
A.3	Gömör–Hevesi-dombság	Gömöri–Hevesi-dombság (6.8.3)
	A.31 Ajnácskői-hegység (Hajnáčka vrchovina)	–
	A.32 Gömöri-erdőhát (Petrovská vrchovina)	
	A.33 Vajdavár-hegység	Pétervásárai-dombság (6.8.32)
	A.4 völgyek, völgymedencék	
B	Bükk-vidék	Bükk-vidék (6.5)
B.1	Bükk	
	B.11 Bükk-fennsík	Bükk-fennsík (6.5.11)
	B.12 Északi-Bükk	Északi-Bükk (6.5.12)
	B.13 Déli-Bükk	Déli-Bükk (6.5.13)
B.2	Bükkalja	Bükkalja (6.5.2)
B.3	Bükkhát	Bükklába (6.5.3)
	B.31 Tardonai-dombság	Tardonai-dombság (6.5.31)
	B.32 Upponyi-hegység	
	B.33 Upponyi-hegyhát	Upponyi-hegység (6.5.32)
	B.34 Hevesaranyos–Mikófalvai-medencedombság	Pétervásárai-dombság (6.8.32), Ózd–Egercsehi-medence (6.8.31)
	B.4 völgyek, völgymedencék	
C	Mátra-vidék	Mátra-vidék (6.4)
C.1	Mátra	
	C.11 Nyugati-Mátra	Magas-Mátra (6.4.11), Nyugati-Mátra (6.4.12), Déli-Mátra (6.4.13), Mátralába (6.4.23)
	C.12 Keleti-Mátra	
C.2	Mátraalja	Mátraalja (6.4.2)
C.3	Mátrahát	Mátraalja (6.4.2)
	C.31 Parád–Recski-medencedombság	Mátra lába (6.4.23), Parád–Recski-medence (6.4.24)
	C.32 Darnó-hegység	
	C.4 völgyek, völgymedencék	

1. táblázat. A Bolhád, a Bükk-vidék és a Mátra-vidék középtájuk javasolt tájtagolása és tájnevei összevetve Magyarország természeti tájainak rendszertani felosztása szerinti tájnevekkel

dencedombság [B.34] nevű kistáj, amely a *Bükkhát* [B.3] része – csakúgy, mint a másik tárgyalt kistáj, az *Upponyi-hegység*.)

Magyarország természeti tájainak rendszertani felosztása a *Gömör–Hevesi-dombságot* alkotó kistájak területét – valamint a tőle nyugatra, a *Mátrától* (Mátra-vidéktől [6.4]) északra lévő *Felső-Tarnai-dombságot* [6.8.23] és a *Medves-vidéket* [6.8.22] – az *Észak-magyarországi-medencék* [6.8] középtájba sorolja (DÖVÉNYI Z. 2010). Tájégtörténeti, tájökológiai jellegű vizsgálataink alapján azonban az Észak-magyarországi-középhegységtől (a Cserhát, a Mátra és a Bükk hegyvonulataitól) északra és a *Gömör–Szepesi-érchegységtől* (mai szlovák megfelelője: Slovenské rudohorie), illetve a „Szlovák-középhegység”-től (Slovenské stredohorie) délkeletre elterülő földrajzi térségben egy, a környezetétől jól elhatárolódó, attól eltérő, egyéni sajátosságokkal rendelkező egységet mutattunk ki, amit bizonyos történeti megfontolásból (HAJDÚ M. J. – HEVESI A. 1997; HEVESI A. 2001, 2003) *Bolhád* néven külön középtájként [A] (2. ábra) határoztunk meg (BARÁZ Cs. – KISS G. 2010; BARÁZ Cs. – KISS G. – PALKOVICS GY. 2010, 2011).

A *Bolhád* vidékét észak felől két nagyobb folyó – az Ipoly (Ipel') és a Rima (Rimava), medencéje (*Nógrád–Gömöri-medence*, Juhoslovenská kotlina) választja el a *Gömör–Szepesi-érchegységtől*, illetve északkeleten, egy rövid szakaszon a Sajó-völgy határolja. Déli peremét a következő vízfolyások rajzolják ki: délnyugaton a Ménes-patak és a Nógrádmegyeri-patak határolja el a *Cserhát-vidéktől* (*Északi-Cserhát*), délen a Zagyva kelet-nyugati irányú völgye a *Mátra-vidéktől* (*Mátra lába* [6.4.23]), délkeleten pedig a Sajóba tartó

Hódos-patak és a Tarnába torkolló Leleszi-patak választja el a *Bükk-vidék* tájaitól.

A *Bolhád* vidékének északi, országhatáron túli egységei, hegyvonulatai a szlovákiai geomorfológiai felosztásban (MAZÚR, E. – LUKNIŠ, M. 1978) a *Cseres-hegység* (*Cerová vrchovina*) néven jegyzett egybefüggő táj részét képezik, amely az „egység” (celok) szintjén az Eurázsiai-hegységrendszer (Alpsko-himalájiska sústava), a Kárpátok „alrendszere” (podsústava Karpaty), a Nyugati-Kárpátok „tartománya” (provincia Západné Karpaty) és a Belső-Nyugati-Kárpátok „altartománya” (subprovincia Vnútorné Západné Karpaty) keretén belül a *Mátra-Szalánci-területhez* (*Matransko-slanská oblasť*) tartozik. A *Cseres-hegység* a következő „alegységekre” (podcelok), tehát kistájcsoportokra, illetve kistájakra tagolódik: *Mucsényi-hegység* (*Mučínska vrchovina*) [A.22], *Füleki-völgykatlan* (*Filakovská brázda*), *Ajnácskői-hegység* (*Hajnáčska vrchovina*) [A.31], *Péterfali-hegység* (*Petrovská vrchovina*) [A.32] és *Bucsony-hegység* (*Bučenská vrchovina*) [A.11]. A Péterfali-hegységen belül jellegzetes kistáj a *Bás-ti-katlan* (*Baštianska kotlina*), ismertebb nevén a Medvesalja [A.41], valamint külön „részt” (oddiel) alkot a *Gesztetei-katlan* (*Hostická kotlina*) is; ezek amolyan kisebb medenceként is felfoghatók. A *Bucsony-hegység* részei: *Bucsony* (*Bučeň*), *Sőregi-völgykatlan* (*Šurická brázda*), *Balogfali-hegység* (*Blhovská vrchovina*) (BARÁZ Cs. – KISS G. – PALKOVICS GY. 2011).

A *Bolhád* magyarországi része az *Észak-magyarországi-középhegység* [6] nagytájhoz tartozik, azon belül több középtájból hasít ki magának egységeket (1. táblázat).

A *Bolhád* [A] központi kistájcsoportja a „*Nógrád–Gömöri-bazaltvidéknek*” is

nevezett *Bucsony–Medves-vidék* [A.1]), melynek három kistája: a Bucsony-hegység [A.11], a Medves-vidék [A.12] (a Medves és a Pogányvár bazaltplatóival, valamint környezetük bazalthegyveivel) és a Felső-Tarnai-dombság [A.13]. Ezt a központi „tengelyt” nyugaton a Béna-patak (Belina) Tarján-patak a nyugati „harmadtól” (Karancsság vagy *Karancs-vidék* [A.2]), a Gortva–Tarna völgyeinek vonala a keleti kistájcsoporttól (*Gömör–Hevesi-dombság* [A.3]) határolja el (BARÁZ Cs. – KISS G. – PALKOVICS Gy. 2011).

A *Bolhád* nyugati harmadának magyarországi (az Ipoly és a Tarján-patak közötti) részét tájféldrajzi szempontból, a hivatalos magyar akadémiai tájbeosztás szerint a *Cserhát-vidék* [6.3] középtájhoz soroljuk (DÖVÉNYI Z. 2010), melynek a *Karancs* [6.3.41] és a *Litke–Etesi-dombság* [6.3.42] kistájak által alkotott *Karancsság* nevű kistájcsoportja [6.3.4] – véleményünk szerint – a *Bolhád* részének tekinthető. A Karancshoz tartozónak tekintjük a szlovákiai *Mucsényi-hegységet* is, hiszen az a Karancs északi hegyláb felszíne/előtere, amely szerves része a *Karancsságnak*.

A Tarnavidéki Tájvédelmi Körzetet is magába foglaló *Vajdavár-hegység* [A.33] tehát a *Bolhád* keleti kistájcsoportjába, a *Gömör–Hevesi-dombsághoz* [A.3]) tartozik. A hegyközi dombság felszínének nagy része magas tagolt dombság, alacsony közephegységi maggal. A hegyláb felszínként értelmezett területet É–D-i irányú patakok szabdalják fel. A hasonló irányú völgyközi hátaikat főként oligocén képződmények (homok, homokkő, agyagmárga) építik fel. Uralkodó talajtípusa az agyagbemosódásos barna erdőtalaj. Az alapjában véve mérsékelt hűvös – mérsékelt száraz éghajlatú kistáját borító, összefüggő erdőséget nagy-

részt cseres-tölgyes alkotja, alárendelten bükkösök állományaival, völgyalji helyzetben gyertyános-tölgyesekkel. A hegyháton írtásrétek, az eredendően is kopár homokkőfelszíneken sziklagyepek találhatóak. Települések csak a kistáj peremén, határán, a Tarna, a Hangony, a Hódos- és a Leleszi-patak völgyeiben találhatóak (DÖVÉNYI Z. 2010). Az 1993-ban védetté nyilvánított Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet 9626,6 hektár területű.

A LÁZBÉRCI TK KÖRNYEZETE. AZ UPPONYI-HEGYSÉG

A Lázbérci Tájvédelmi Körzet az értelmezésem szerinti *Upponyi-hegység* [B.32] dél-nyugati felét fedi le. A szűkebb értelemben vett kistáj egynegyede a Magyarország kistájainak kataszterében lehatárolt, 220 km² területű Upponyi-hegységnek [6.5.32]. A Hódos-patak, a Hangony, a Sajó és a Bán-patak völgyei által közrezárt területet *Upponyi-hegyhátnak* [B.33] neveztem el, melyet a *Hevesaranyos–Mikófalvai-medencedombság* [B.34] folytatásának tekinthetünk. (Ez utóbbi a kistájkataszterben a *Pétervásárai-dombság* [6.8.32], *Ózd–Egercsehi-medence* [6.8.31] részét képezi.) Annál is inkább, mert egyveretűen a hegyláb felszínként is értelmezhető hegyközi dombságok képét hordozzák. Ettől a 350–400 m tszf-i átlagmagasságú dombsági környezettől markánsan elkülönül, belőle kiemelkedik, az erősen tagolt közephegység – melynek legmagasabb része a Köbölic-tető – Három-kő-bérc – Köves-mál-tető 450–454 m magas vonulata. A szűkebben értelmezett *Upponyi-hegység* földtani felépítése is markánsan különbözik az *Upponyi-hegyháttól*: utóbbit a Darnó-vonal pászttájában felszínre bukkanó oligocén-

miocén kőzetek (Szécsényi Slír Formáció, Pétervársárai Homokkő Formáció, Salgótarjáni Barnakőszén Formáció ottnangi része, Egyházasgergei Formáció stb.), előbbit jóval idősebb képződmények építik fel. Az Upponyi-szoros környékén ordoviciumi, devon és alsókarbon kőzetek (mészkö, homokkő, agyag és kovapala) bukkannak a felszínre, míg a hegység északi felén miocén korú vulkáni kőzetek (andezitagglomerátum, tufa, tufit, lávabreccsa – Dubicsányi Andezit Formáció) uralkodnak.

A kistáj éghajlata inkább hűvös – mérsékelten száraz; zonális társulásai a cserestölgyes és a gyertyános-tölgyes, néhol bükkösökkel tarkítva. Az Upponyi-szorosban és két oldalán gazdag fajkészletű, védett fajokban bővelkedő szurdokerdők, sziklai erdőtársulások, sziklagyepek találhatók.

Míg az *Upponyi-hegyhát* apró- és kisfalvakkal sűrűn betelepült (13 helyiség), az *Upponyi-hegységben* egy település található, a névadó Uppony (DÖVÉNYI Z. 2010). Az 1975-ben védetté nyilvánított Lázbérci Tájvédelmi Körzet 3633,8 hektár területű.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Baráz Cs. – Kiss G. (2010): A Mátra hegység elnevezése, lehatárolása és tájai. In Baráz Csaba (szerk.): A Mátrai Tájvédelmi Körzet. Heves és Nógrád határán. Eger, 9-12.
- Baráz Cs. – Kiss G. – Palkovics Gy. (szerk.) (2010): Tájban élő eredetmondák. Jeles kövek, regélő helyek a Bolhád területén. Bábakalács füzetek – 15. Eger, 48 p.
- Baráz Cs. – Kiss G. – Palkovics Gy. (2011): Egy eltűnt történeti tájunk: a Bolhád. A Bolhád közeptáj elnevezései, elhatárolása és tájtagolása. In Frisnyák Sándor – Gál András (szerk.): Kárpát-medence: tájak, népek, tevékenységek. Nyíregyháza – Szerencs, 21-27.
- Dövényi Z. (szerk.) (2010): Magyarország kistájainak katasztere. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. Budapest
- Hajdú Moharos J. – Hevesi A. (1997): A Kárpát-pannon térség tájtagolása. In Pannon enciklopédia. Magyarország földje. Karátson Dávid (szerk.) Budapest
- Hevesi A. (2001): A Kárpát-medence és a Kárpátok természetföldrajzi tájtagolásáról. Magyar Földrajzi Konferencia CD-ROM kiadványa, Szeged
- Hevesi A. (2002): A Bükk hegység földrajzi helyzete, kialakulása, éghajlata. In Baráz Cs. (szerk.): A Bükki Nemzeti Park, Hegyek, erdők, emberek. Eger. 15-22.
- Hevesi A. (2003): A Kárpát-medence és a Kárpátok természetföldrajzi tájtagolásáról. Földrajzi Értesítő LII. 3-4. 253-267.
- Katona Cs. (2006): Vajdavár. Homokkővidék. Budapest
- Marosi S. – Somogyi S. (1990): Magyarország kistájainak katasztere I–II. MTA FKI. Budapest
- Mazúr, E. – Lukniš, M. (1978): Regionálne geomorfologické členenie Slovenskej socialistickej republiky. Geografický časopis 30. Bratislava. 101-125.
- Pécsi M. (1989): Magyarország Nemzeti Atlasza. Kartográfiai Vállalat. Budapest
- Pécsi M. – Somogyi S. (1967): Magyarország tájai és geomorfológiai körzetei. Földrajzi Közlemények XV. (XCCI.) évf. 4. 285-304.